

Dördüncü sene

On beşinci sayı

DARÜLFÜNUN
İLAHİİYAT FAKÜLTESİ
MECMUASI

Tarihî, içtimaî, dinî, felsefî

Mayıs — 1930

Istanbul — Şehzadebaşı
Evkaf Matbaası
1930

Hindistanda müslüman halk

İlâhiyat Fakültesi Mecmuasının bundan evvelki nushasında çıkan ve (İsmailiye) taifesi ile reisleri (Ağahan)dan bahs eden bir makalemde Hindistanda İslamiyet nüfuzunun — irtihali Nebeviden henüz bir karın mürur etmez den evvel—intişare başladığına dair bir işaretle bulunmuş-tum ; bununda ayrıca bir makale mevzuunu teşkil edecek mebahisten bulunduğunu arz etmiş idim. işte burada Hindistanın eskiden beri İslamiyet için bir meydan intişar ola geldigine ve Hint Müslümanlarının miktarı nüfusi ile derecei nüfuzları hakkında beyanatta bulunacağım.

Fütuhâtı İslamiyenin iptidalarında bir Arap kuvvetinin cenubi İrandaki beyaban üzerinden ilerileyerek Hindin garbindeki (Sind) diyarına livayı İslamiyet gibi Kelimeyi Şahadeti dahi sokmuş olduğu malumdur. Vakia intişari takip eden âsârde de Âsiya ortasından akın idüp gelen Türk ve Tatar Fatihlerinin Hindistan hıttai vasiasında kurmuş oldukları Devletlerin nüfuzi dolayisile o hıtta baştan başa - bir meskeni İslam olmak istidadını göstermiştir . Burasını zikir itmekle İslamiyetin Hindistanda kurulan Müslüman Devletlerinin nüfuzu siyasilere sayesinde meydana intişar bulmuş olması gibi bir fikri iltizam ettiğimiz anlaşılmamalıdır; böyle bir fikri kabul etmek hakikatı tarihiyeden tebaüt eylemek olur ve alemlî Nasraniyetteki Müslümanlık düşmanlarının (İslamiyet Kılıç sayesinde intişar itmiştir) diye ortaya attıkları asılsız ve Garazgârane bir muğalataya aldanmak gibi bir şey olur.

İslamiyet-Müslüman kuvayı siyasiyesinin hiç de varmadığı maverai Hint diyarlarına , Çine, Cava ve Somatraya ve bahrimuhitikebirde bir birlerinden uzak bunca Adalara Asırlarca mukaddem yayılmıştı. Nazarımızı bir lahze Afrika ortalarına da atıf edersek aynı halin vukuunu oralardada görürüz . Binaen aleyh o bir birinden çok uzak olan Kıta ve Hıttalarda olduğu gibi Hindistan dahilinde de Müslümanlık - kendi mahiyeti aslîye ve sahihasında mündemiç olan cazibeler sayesinde kendisine muhtelif Irklara mensup taifeler ârasından salıklar bulmuştur. Hindistanda İngiliz hakimiyetinin teessüsünden sonrada İslamiyet —ihtida suretile—gayri Müslim yerlilerden pek çok salıklar cezp ve celp edelmıştır. Bizde halkı batınlardan beri teyakküz ve tenevvürden âlikoyan ve (Tariki ilmiye) ehli diye yad edilen müteassıplara müşabih ve kurunu vusta zihniyetli bir sınıf Hindistan âlemi İslami arasında dahi mevcut ola gelmiştir. İşte bu sınıf mensuplarının bir çok hırafatı (ahkâmî diniye)

şeklinde tasvirdeki müannidane nüfuzleri olmamış bulunsa idi münevver ve hakiki surette dindar Müslümanlar kendi cemaatlerine (Hindu) ler ve sair yerli Hintliler arasında daha ziyade salıklar cezp ede bilirdiler. Bir Mecusi veya herhangi bir putperest, Müslümanlığa Cennet ve Cehennemnin tafsilatı ile, mesturiyeti nisvan vecibesi ile, Mirac hikâyeleri ve sair İnsanı istimaından kaçırıcı acip zihaplar ile celp edilemez; onun kendi batıl mezhebinde de bunlara mumasil rivayet vardır; Hindistandaki gayri müslim yerlilerden bir çoklarını cemaati İslamiyeye iltihaka sevk eden—hem de mensup oldukları memleketlerden maddî ve siyasî müavenet gören muntazam teşkilatlı Misyonerlerin binihaye gayreti reki-ba nelerine rağmen sevk eden—âmil nedir aceba? bubapte bir değil bir kaç kuvvetli avamil vardır. Şöyle ki: dünyada münteşer dinlerden herhangi birinin mensüpları arasında tabiatîle bir uhuvvet hissi bulunur. Lakin İslamiyetteki (uhuvvet) hissi bunların hepsinden daha kavi, daha müsmir, daha nafizdir. Sırf İnsanî makasitle terviç olunupta ümerai müstebiddenin elinde bir aleti cengcuyane, bir baziçei siyaset gibi istimal edilmemiş olsa idi Nassıkati ile vaz edilmiş olan (Uhuvvet), Müslüman efrat arasında daha bariz surette hukmu müsmirini göstermiş olurdu. Bir İngiliz müellifi (Avrupa ve Asiya) ünvanlı kitabında “Dünyanın Mason kardaşlığının âsârı en samimî surette uhuvveti İslamiyede görülür,” diyor.

Kardaşlık hissiyatı bir taife veya kavim veyahut mezhep erbabı arasında ciddiyetle vacibülriaye tutulursa orada (Müsavat) dahi mevcut dimekdir. Uhuvvet, bir cemaatin âli ve âdi diye tavsif olunan sınıflara inkısamını kabul etmez. Meratibi ictimaiyede muteber olan şey meziyeti şahsiye, terbiye, mâlumat gibi evsafdır. (Âristokrasi) denilen şey ise müessesati İslamiyede yer bulmamak icap eder. Binaenalazalık her Müslüman kendisine (Kardaşlık) namına bendi kurbiyet ile bağlanan diğer Müslümanı kendisinden âdi bir mahluk sıfatı ile telakki edemez.

Hint Müslümanları ihtida suretîle cemaatlerini tezyit eden eşhasın ekserisini-Hindistanın en kesretli (220 milyon nüfuslu) halkı olan (Hindu) lerden cezp ve celp ederler. Malum olduğu üzere (Hindu) ler arasında pek sıkı ve pek müzi’ç ve (Kast) denilen bir sınıf taksimatı vardır ki bunun mucibince sunufu âliye mehsupları mâdun ve âdi sınıflar efradını kendi hemmezhepleri, cinsleri eshabından telakki etmek şöyle dursun benibeşerden bile saymak istemezler. En süfli hizmetler gördirilen tabakati âdiye efradından bütün balapervaz (Hindu) ler kemali itina ile uzakta kalmak isterler ve o “menfur ve erzel vaziyetli,” sayılan efrat ile kazaen olsun temas ederlerse enbüyük bir günahı, en çirkin bir aybı, tathiri kabil olmayan bir pisliği irtikap etmiş olur-

lar. Bu âdi sunuf efradına vîrilen vasıflardan birisinin İngilizce mukabili (Untouchable) dir ki “mekruhiyetlerinden dolayı kendilerine dokunmak gayri caiz,, mefhumunu ifade eder.

* *

Âsiya ve Afrikanın en âdi sayılanblr taifesi arasında bile yabanîlik haline rağmen-iz’ân ve idrak sahibi efrat bulunur. tabiî onlarda binî beşer efradındandırlar. Bunlardan hassasiyeti ziyade olanlar başkaları tarafından görecekləri muamelenin şekline göre müteessir olsalar gerekdir. Kendi hemmezhepleri tarafından bütün hayatta mahuriyete mahkûm tutulan bir (Parya) ihtida edupte Cemaati Müslimîne iltihak eylerse üzerindeki bendi esareti ve şekli zilleti attıktan sora ihvani Müslimîn arasında bir mevkii müsavat tutarsa elbette mesrur olur.

Katolik Kinisasi [1] ile Protestanlığın mühtelif mezahibi müessesatı taraflarından Şarka gönderilmiş bir çok Misyoner teşkilatı vardır. Bunların iddialarınca kendi müteaddit Kinisalarına iltihak etmiş yerli Hintlilerin adedi dört milyona baliğdir. Misyoner teşkilatı mesaisile (Hindu) ıktan çıkmış ve binaenaleyh “Kast,, bendi mezelletinden kurtulmuş yerli Hintliler Müslümanlıkta olduğn gibi Hiristiyanlıkta dahi uhuvvet ve müsavat fevaiddi iktisap edemezlermi? Ettikleri takdirde kuvvet, kudret, servet ve intizami içtimaiyi Müslümanlardan dahazi-yade temsil eden Misyonerlere iltihaka daha ziyade meyil etmeleri lazımgelir diye bir sual varit olabilir. Hayir, Müslümanlıkta ki samimi kardaşlığı Misyonerlerin hemcinsleri olan Avrupalılar yerli Hiristiyanlara teşmil edemiyorlar. Bir İngiliz Hiristiyanı yerliden bir Hiristiyanı kendisine hakiki surette müsavi tutmak istemiyor. Hindistandaki İngiliz Memurîni mülkiye ve Askeriyesi ile İngiliz tacirlerinin İbadet ettikleri Kiliseye yerli Hiristiyanlar gidemiyorlar. Hindistanda yerli Hiristiyanlara mahsus Kiliseler vardır.

Bâlâde arz ettiğim esbaptan dolayı Hindistandaki Cemaati İslamiyenin adedi hayli artmış ve artmakta bulunmuştur.

* *

Hindistanda enson umumi tahririnufus (1921) senesinde yapılmıştı.

[1] Burada “Kilisa,, yerinde “Kinisa,, lafzını kullandığının sebebi şudur: mesela Fransızca “église,, kelimesi iki mefhumu ifade ider: Mabeyt ve büyük müessesesi diniye. O lisanda siyak ve sebaktan bunun hangi mefhumda kullanıldığı anlaşılır. lisanımızda bubapta iltibas vukuu muhtemeldir. Bundan dolayı (Mabeyt) makamında Kilise ve Müessesesi diniye makamında Kinisa dinilmesi münasiptir zan ederim.

O vakit umum Müslümanların nüfusu altmış dokuz milyona yakın bir adet olmak üzere gösterilmiştir. O tarihten daha on sene mukaddemki tahrirde ise altmış iki milyonu mütecaviz çıktığı zıkr olunmuştur. Bu hale nazaran bir veya iki sene sonra yapılabilecek yeni bir tahrirde ise bu nüfusun yetmiş beş milyona balığ olacağına itimatla hüküm edilebilir. Bütün Hindistan halkında-Veba, Kolera, kıtlık, fukaralık gibi derecei dehşeti yalnız Hindistanda görülen - afetlere rağmen tezayüdü nüfus vukuu görülüyor. lakin Müslümanların tezayüdü daha büyük bir nisbet arz etmektedir .

Müslüman tezayüdünün amillerinden birisi de sıbyan arasındaki veffiyatın tevellüdattan daha az vukuidir. Âh şu “bakım,, ; Garpta Nebatat ve Hayvanatın bakımlarına bile bukadar ihtimam edildiği halde Şark memleketlerinde İnsan evladının bakımına İnsancasına ihtimam gösterildiği yoktur. Vatandaşlarımızdan cahil ve gafil kimselerin Etfal hakkındaki suzişli bakımını göz önüne ketirirsek Hint Müslümanları arasındaki tayyuti sıbyan hakkında bir fikir edinebiliriz. Onlarda hıfzissiha kavaidine ve bahusus taharet emrine ve ekil ve şürp madde-sine itina etmiş olsalar adetleri daha süra’le artardı.

Şu veya bu sebeplerden dolayı nüfusu ne kadar büyük bir nisbette artarsa artsin yetmiş güsür milyonluk bir Müslüman halk—arasında yaşadığı-iki yüz yirmi milyonluk (Hindu) taifesi müvacehesinde - belki zaifce bir ekalliyet teşkil eder. Filvaki Müslümanlar arasında daha ziyade ittihatı hissiyat ve daha ziyade mert ve cengâver efrat görülür. lakin (Hindu) ler daha evvel uyanmışlar ve Maarifi asriyeden daha evvel istifazaya başlamışlar, kavaidi iktisadiyeyi daha evvel iktisap eylemekle içlerinde servet ve saman eshabı çoğalmıştır. Bu munasibetle şurası derhatır edilmek lazım gelir ki İngiltere Hakimiyetini Hindistana idhale başladıktan sonra dahilin her tarafına doğru payı istilayı uzattığı batınlarda muvacehesine ekseriyetle müslüman hakimiyetleri, Müslüman kuvvetleri oğraşmış olduğundan Müslüman halkın nüfüzü maddileri gibi kuvvai maneviyeleri de ziyadece zevale yüz tutmuştu.

Mukayesemizi başka bir cihetten de icra edelim: filvaki Pencap ve Bengale gibi vâsi eyalatte Müslüman nüfusu ehemmiyetlice ekseriyet teşkil eder ise de diğer büyük eyalatte Müslümalar, Hindular arasında-bazan sıkı ve bazan seyrek surette—serpinti halinde kalırlar. Bu ehvale nazaran—eger İngiltere Hindistane istiklalitamını vermiş olsa Müslüman ekalliyeti-Hindu ekseriyeti azimesi muvacehesinde-hukuku kâfiye ve istiklali kâmilelerini mühafaza ede bilirmi ? Hemde Hintlilerin bir kısmının ve bahusus Müslüman Hintlilerden pek çoğunun işine istiklali-tammın hiçte gelmeyeceğini işidiyor ve anlıyoruz. Münevvre Müs-

lümam gençlerinin ve İngilterede ta'lim ve tedris görmüş orta yaşlılarının ekseriyetle "Milliyetci,, oldukları anlaşılıyor ve bunlar Hürriyet ve İstiklal babındaki cidalı siyasilerinde münkarız Osmanlı İmparatorluğunun "siyaseti islamiyesi,, ne muîn olmak suretile İngiltereye kafa tutuyorlardı. Hindistanın umum Müslümanları tarafından Türkiyeye gönderilen ia'nelerin itasını teşvik edenler işte bu milliyetci Hint Müslümanları idi. fakat pek çok eshabınufuz ianate az çok iştirâk etmekle beraber İngiltereye sadakat ve merbutiyet iraesinden de geri durmazlar idi.

İngiltere Hindistani, İmparatorluğu eczasından öyle gönül rızasile feketmez. yani Hintlilere İstiklalitam vermese gerektir. Faraza vermiş olsa aceba Hindistanın adedi yetmiş milyoni mütecaviz ehliislâmı ondan müstefit ola bilirlermi? Müslümanlar arasında İngiliz usulu idaresinin tazyiki istibdatgâranesinden ve nihvetli İngiliz memurîni mülkiye ve Askeriyesinin dürüş muamelesinden müşteki bulunanlara rağmen umum Müslümanlar (Hindu) ekseriyetinin muhtemel olan tehâkküm ve leğallübüne duçar olmak istemezler. Bubapte korkunc bir iştibah tabiatile varittir. İhtimalin ehveni yanî ehvenişerreyni tercih edilmek lazım gelir. Buehval tahtında Hint Müslümanlarının Pirensleri, eshbiemlaki,âyâni,mütemevvilani tüccari ve bir çok erbabı ilmi İngiliz idaresini tercih ederler zannında bulunanlar çoktur.

Binaenaleyh Hindistan için istiklalitam alınması umumiyetle Müslüman ekaliyet için henüz varit olacak bir mesele olmayınca bu senelerde onun efradı için en ziyade yapılacak mücahade ancak sahai irfan ve vukufta vuku bulmak lazım gelir. filkakika Hint Müslümanları arasında Kurunuvustaye layik ve (İskolastik) bir halde Medrese tahsillerinin kifayetzislikini idrak edenler bundan daha elli altmış sene evvel zuhur etmege başlamıştı. lakin bu münevverler Kurunuvustayî zihniyetli erbabı taassübün o zamanki nüfüzü kahiresi altında teceddüdate kuvvetle girişememişler ve maarifi asriyenin Garpten ittihazine ve memleketlerine idhaline çalışmamışlardı. Halbuki (Hindu) lar daha evvel gözlerini açmışlar, İngilizceyi öğrenmege ve bu vasıta ile Garpten malumat ahzine başlamışlardı. Ötede beride açılan asri mekatip—ki sonradan bazısı Darülfünun şeklini alacak kadar terakki etmiştir—Hindu gençleri ile doluyordu.

Müslüman gençliği ise taassubkârane manilerden dolayı asri tahsîl hususlarında hayli fırsat ğaip ettiler ve böylece Müslümanlar talafii mafate mecbur kaldılar. İhtiyaç his ettikce tedris fırsatı bulunan mer-

kezlerde asri malumat iktisabi için usuli cedide de Mektepler açtılar. (Alikar) şehrindeki Müslüman Darülfünü işte buveçhile tarzı cedit üzere bir Mektep olarak başlamıştı. (Lahur) şehrinde dahi mühim bir Müslüman müessesesi tedrisiyesi vardır ki (İslamiye Kollec) diye maruftur. İhtimalki buda Evkafikafiye bulduktan sonra Darülfünün şeklini alır. Haydar abad nizamlığı dairei Hakimiyetinde dahi sabık Hukümdar namına nisbetle (Osmaniye Darülfünü) açılmış ve bunun idamei faaliyeti için külliyyetli varidat menbaları vakıf edilmiştir.

(Deoband) kasabasında ki kadim Medrese bile az çok asrileşmiştir.

Bir hayli Müslüman gençleri de ikmalî tahsil için İngiltereye gönderiliyorlar. Bunların başlıca tahsil ettikleri şey Tebabet ve Hukuk ise de bazan Felsefi' İktisadî ve fennî mebahise çalışanlar da bulunuyor.

(Hindu)lerin teşebbüsü şahsi ve vukufu mütekaddem sahibi olmalarına' kâr ve kısıp kavramakta becerikli bulunmalarına rağmen Müslümanlarda son seneler zarfında iktisadiyat sahalarında epeyce müsmir yerler tuta bilmişler, Kalkata, Madras ve hassaten Bombay gibi iş merakizinde hayli mütemevvil Müslüman tacirler yetişmiştir. Bu sınıftan olan Hint müslümanları vatanlarında hiçbir hareketi ihtilaliye, hiçbir heyecan tahavvül vukuunu istemezler. Onlardan çoğunun zihabınca İngiliz idaresinin cari olduğu yerlerde ticaret artar, ticaret artan yerlerde ise çalışan ve iş bilen İnsanlar için kazanç kapuları çabuk tutulur.

*
* *

Hint Müslümanlarını idare noktai nazarından ikiye taksim edelim :

1 — Yerli ve nim müstakil Pirensliklerin dahili hüdüdu olan havvalide yaşayanlar .

2 — Doğrudan doğruya İngilizler tarafından idare olunan eyalatte yaşayanlar .

Hindistanda Maharaca, Raca, Nizam, Nevvap gibi yerli ümera pek çoktur. bunların idarei muhtare ile-ve fakat İngiliz Amirlerinin mürakabelerine tabi bulunmak şartile-hükümrân oldukları yerlerin mecmuu sekenesi doğrudan doğruya İngiliz idaresi tarafından bakılan yerlerdeki Hintlilerin nüfüsca dörtte biri miktarındadır, bazan yerli ümeranın idaresine tâbi olan ahali daha müreffeh yaşar. bu ise yerli bir emirin şahsiyet ve istidadına mütevakkıf bir haldir .

Halil Halit